

містять потенціал для розвитку креативного мислення у дітей молодшого шкільного віку. За допомогою творчої діяльності в дітей формується алгоритм дій у вираженні своєї ідеї – уміння діяти не за шаблоном, розвиток основних психічних процесів, задоволення потреби в продуктивній творчій та креативній діяльності, активно проявляється творчий потенціал, відбувається вдосконалення технічних умінь і навичок, розвиток здібностей застосовувати різні засоби виразності креативності.

Ключові слова: творчі завдання, креативне мислення, уроки української мови, педагогічна майстерня, початкова школа.

УДК 373.3.016:811.161.2'35

**CHARACTERISTICS OF PEDAGOGICAL CONDITIONS
FOR FORMATION OF SPELLING AWARENESS IN APPLICANTS OF
PRIMARY EDUCATION**

**ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ
ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНОЇ ПИЛЬНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Світлана Помірча

кандидат філологічних наук,
доцент,
E-mail: swetlanapom@gmail.com
ORCID 0000-0003-1636-3239
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Svetlana Pomircha

Ph.D. of Philological Sciences,
Associate Professor,
E-mail: swetlanapom@gmail.com
ORCID 0000-0003-1636-3239
SHEI “Donbas State Pedagogical
University”, Ukraine

Вікторія Івашкіна

здобувач 2 (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності
013 Початкова освіта
E-mail: averinaviktorija59@gmail.com
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Victoria Ivashkina

applicant of 2 (master's) level
higher education specialty
013 Pochatkova osvita
E-mail: averinaviktorija59@gmail.com
SHEI “Donbas State Pedagogical
University”, Ukraine

ABSTRACT

The article emphasizes that one of the most difficult, most significant, and extremely important tasks of an institution of secondary comprehensive education remains the mastery of written speech by student youth, in particular spelling awareness, and spelling norms of writing, because competent writing is an indicator of their language culture and education. It is noted that formed and developed orthographic awareness is the ability to find orthograms in words intended for writing, as well as to determine their types, and its absence or insufficient formation is one of the main reasons for errors in spelling that schoolchildren make. It is also noted that in order to develop orthographic awareness, pupils need to develop general linguistic skills (to identify stressed-unstressed syllables, to distinguish voiceless and

voiced consonants, to analyze words by structure, to distinguish parts of speech, parts of sentences, etc.), skills to compare facts of literary and deformed language; to form knowledge of characteristic features of orthograms, etc. Attention is drawn to the fact that a thorough study of the scientific output of domestic scientists and the preliminary results of the conducted research have allowed us to put forward the assumption that the effectiveness of the formation of spelling awareness among applicants of primary education will be achieved under the following pedagogical conditions: the children's assimilation of the rules of spelling, the use of differentiated exercises for the development of the so-called "language sense", work on the skills of orthographically competent writing with the correlation of sound units of language and graphic units. It has been stated that for the formation of spelling awareness in applicants of primary education, constant systematic work is necessary, and in order to achieve results in the formation of strong skills of error-free writing, it is necessary to teach children first of all to hear sounds, to determine their number in syllables, then in words, to teach them to distinguish between vowels and consonants, stressed and unstressed.

Key words: *institution of secondary comprehensive education, applicants of primary education, spelling awareness, pedagogical conditions, rules of orthography, differentiated exercises, sound units of language and graphic units.*

Актуальність теми. Одним із головних завдань для національної освітньої політики на сучасному етапі розвитку суспільства є якісна підготовка учнівської молоді, «підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» ((Закон України «Про освіту», 2014 (зі змінами 2021)). Значну роль у цьому процесі відіграє заклад загальної середньої освіти, одним із завдань якого є формування загального писемного мовлення, відповідно вироблення орфографічної пильності, орфографічного контролю над правильним написанням орфограм, засвоєння орфографічних норм, розвиток почуття мови, а також активізація розумової діяльності учнів тощо.

Наголосимо, що одним із найскладніших і найбільш значущих завдань початкового навчання залишається досягнення високої якості орфографічної пильності. Сформована та розвинена орфографічна пильність – здатність знаходити в словах, призначених для запису, орфограми, а також визначати їхні типи. Її відсутність або недостатня сформованість є однією з головних причин помилок в орфографії, яких припускаються школярі.

Отже, опанування учнівською молоддю писемним мовленням, зокрема орфографічною пильністю, орфографічними нормами письма, є надзвичайно важливою проблемою закладу загальної середньої освіти, тому що грамотне письмо є показником їхньої мовної культури та освіченості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання орфографічної пильності досліджувалося протягом багатьох років фахівцями різних галузей знань: мовознавцями, психологами, психолінгвістами, дидактами, методистами та ін. Проблемі формування орфографічної пильності присвячені праці вітчизняних науковців (О. Антончук, В. Вітюк, С. Гоженко, Є. Данільченко, І. Дмитрієнко, С. Дубяга, О. Єлагіна, О. Крижанівська та ін.). На необхідності засвоєння молодшими школярами основних орфографічних правил наголошували І. Гальович, Н. Островська, Я. Петрик, З. Пригода, Н. Савінова, Л. Тенцер, О. Фенцик, Т. Форостюк, І. Хом'як, В. Чередніченко та ін.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Мета статті полягає в обґрунтуванні педагогічних умов щодо формування орфографічної пильності у здобувачів початкової освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасні науковці, методисти, педагоги-практики (С. Глушук, М. Вашуленко, І. Жигора, А. Каніщенко, Г. Кучерук, О. Хома а ін.) стверджують, що для розвитку орфографічної пильності потрібно виробити в учнів загальнолінгвістичні вміння (визначати наголошені-ненаголошені склади, розрізняти глухі та дзвінкі приголосні, розбирати слова за будовою, розрізняти частини мови, члени речення тощо), навички зіставляти факти літературної та деформованої мови; сформувати знання характерних ознак орфограм тощо.

Ґрунтовне вивчення наукового доробку вітчизняних науковців і попередні результати проведеного дослідження дозволили висунути припущення, що ефективність формування орфографічної пильності у здобувачів початкової освіти буде досягнута за таких педагогічних умов: засвоєння дітьми правил орфографії, використання диференційованих вправ щодо розвитку «мовного чуття», робота над навичками орфографічно грамотного письма, зі співвіднесенням звукових одиниць мови та графічних одиниць.

Розкриємо докладніше зміст кожної з педагогічних умов.

Отже, першою педагогічною умовою формування орфографічної пильності у здобувачів початкової освіти виділяємо засвоєння дітьми правил орфографії.

Загальновідомо, що формування орфографічної пильності в дітей базується на засвоєнні граматичної концепції та орфографічних правил, що підлягають уніфікації на основі об'єднання слів за своєю граматичною спільністю. Сучасні вчені зазначають, що це полегшує їхнє засвоєння та підкреслює соціальну значущість орфографічних правил. Так, дослідниця О. Чупріна зазначила, що під правилом розуміють вказівки нормативів узагальненого характеру, що стосуються цілої низки однорідних мовних фактів. Основне призначення правила – узагальнювати однорідні орфограми (Чупріна, 2018).

Акцентуємо, що за самою своєю суттю засвоєння орфографічних правил неможливе без певного рівня володіння граматичним, фонетичним, словотворчим матеріалом. За твердженням Л. Бартеневої, методика вивчення окремого орфографічного правила повністю залежить від його специфіки (Бартенева, 2015).

З метою швидкого та безпомилкового застосування правил діти повинні володіти прийомами розумової роботи. Правило буде застосовуватися учнем успішно, якщо він зможе зробити для себе «відкриття» прийому розумової роботи, що відповідає правилу або групі правил. У цьому відношенні процес засвоєння понять і їхнє використання під час розв'язання навчальних завдань проходить певні послідовні скорочення й узагальнення та перетворюється на внутрішні дії.

У початкових класах ЗЗСО запроваджують такий порядок вивчення орфографічних правил, за якого вони подані або в граматичній, або в словотворчій темі як її складова частина. Наприклад, правила, що стосуються написання кореня, префікса та суфікса, вміщено в розділ «Склад слова» під час засвоєння певної морфеми. Правила, пов'язані з написанням закінчень частин мови, включено в теми «Іменник», «Прикметник» або «Дієслово». Таке розміщення матеріалу пов'язує вивчення граматики з орфографією.

Щодо самої роботи над орфографічним правилом зазначимо, що це досить складний процес. Його компонентами є такі основні дії: «розкриття сутності правила, оволодіння ним, оволодіння формулюванням правила учнями, застосування ними правила в практиці письма».

Перший компонент – розкриття сутності правила – покликаний насамперед пояснити молодшим здобувачам початкової освіти, з написанням якої частини слова, частини мови або з якою граматичною формою пов'язане правило; визначити, які ознаки в правилі виступають як провідні. Ці характеристики має обов'язково враховувати педагог при доборі матеріалу з метою знайомства здобувачів початкової освіти з правилом» (Берладин, 2014: 142).

Другий – «робота над формулюванням правила – проводиться за підручником. При цьому особлива увага приділяється тому, щоб учні усвідомлено засвоїли структуру правила. Отже, у формулюванні, даному в підручнику, спільно виокремлюються його складові частини. На практиці учні часто це роблять у процесі виконання завдань. Далі слідує перенесення правила на новий мовний матеріал, що здійснюється через підбір учнями своїх прикладів до цього правила або під час виконання пропонуваного вправ. Можливий як колективний варіант роботи над правилом, так і самостійний варіант роботи з використанням підручника» (Берладин, 2014: 143).

Учені Г. Білавич і М. Савчин наголосили, що засвоєння нового матеріалу передбачає включення його в систему наявних знань. Це положення безпосередньо стосується й орфографічного правила: потрібно встановити зв'язки нового правила з раніше відомими. Ця робота може проходити під час протиставлення двох правил (виявляються відмінності) або в їхньому зіставленні (встановлюються подібності). Наприклад, якщо прийменники та префікси схожі за своїм графічним позначенням, то протилежні вони щодо їхнього злитого та роздільного написання. Або зіставляємо три правила: правопис ненаголошених голосних у корені слова, глухих і дзвінких приголосних. Спільним для всіх правил є те, що вони визначають правопис кореня слова, а спосіб перевірки – підбір однокореневих слів або зміна форми. Розрізняються вони тим, що перевірні слова враховують різні критерії (наголос чи наявність голосного після приголосного, що перевіряється) (Білавич & Савчин, 2017).

Особливо слід звернути увагу на питання про те, коли можливо звернутися до зіставлення правила. У дослідженнях наголошується, що зіставляти краще на ранній стадії вивчення та вести паралельне вивчення схожого матеріалу, у цьому випадку яскравіше демонструються ознаки, які потрібно диференціювати.

Проаналізувавши низку наукових праць вітчизняних науковців (О. Березюк, В. Максименко, О. Онопрієнко та ін.) зазначимо, що усвідомлення правила учнями залежить від наявності в них конкретних уявлень. Ці уявлення, на основі яких створено правило, містяться в словах, тому слід виокремити особливості в написанні слів, що складають в узагальненому вигляді зміст правила. Це особливо потрібно в тих випадках, коли учні забувають правило та пробують за допомогою механічного заучування запам'ятати його.

Також, на користь фонематичного принципу, Х. Герич говорить про те, що у здобувачів початкової освіти виникають необхідні мотиви для вивчення правил (Герич, 2014). Поставивши запитання про написання літери в словах

(ломити – ламати, скочити – скакати, кроїти – кряти, клонитися – кланятися, гонити – ганяти), педагог тим самим випереджає роботу над правилом правопису ненаголошених голосних у корені слова, мотивуючи здобувачів початкової освіти на розв'язання поставленого запитання.

Отже, цінною в роботі педагога, вважаємо, є здатність показати здобувачу початкової освіти основні правила української орфографії (у найзагальнішому вигляді) ще до того, як він навчиться ділити слова за складом і пізнає основні закони граматики.

Другою педагогічною умовою формування орфографічної пильності у здобувачів початкової освіти є використання диференційованих вправ щодо розвитку «мовного чуття». Будучи автоматизованим компонентом свідомої мовленнєвої діяльності, орфографічна пильність досягається тривалим використанням вправ.

Крім усього іншого, вважається, що на засвоєння правил орфографічної пильності впливає «мовне чуття». Так, Н. Гнедко визначила «мовне чуття» як систему певних мовних зв'язків, що передбачає достатньо розвинений фонематичний слух, який формується в дошкільному віці в мовленнєвій діяльності (у процесі слухання та говоріння) і в результаті впливу спеціальних вправ. «Мовне чуття», або «чуття мови», авторка розуміє як високий ступінь практичного володіння морфологічними та синтаксичними узагальненнями. Ці якості формуються на початковому або «дограматичному» ступені мовленнєвого розвитку дітей (Гнедко, 2014).

Цікавим для нашого дослідження є досвід О. Глухенької, яка виділила етапи формування орфографічної пильності у здобувачів початкової освіти «шляхом використання спеціально розроблених вправ «мовного чуття»: знайти орфограму в слові; визначити її вид (перевіряється написання чи ні, якщо так, то до якої граматики-орфографічної теми належить), пригадати правило; згадати спосіб розв'язання задачі залежно від типу (виду) орфограми; визначити «кроки», ступені розв'язання, їх послідовність (алгоритм розв'язання задачі); розв'язати задачу (виконати послідовні дії відповідно до алгоритму); написати слово за результатами розв'язання задачі та здійснити в більш узагальненому вигляді ті самі етапи» (Глухенька, 2014: 19).

Зазначимо, що під час застосування правила в діяльності відбувається поглиблене засвоєння його змісту, узагальнення, що міститься в правилі, переноситься на конкретний матеріал (виконання вправи). Назвемо деякі методики, що можуть бути застосовані на уроках української мови в початковій школі з цією метою: письмо під диктування; визначення орфограм на слух і виділення їх у тексті; розписування тексту та виділення орфограм; виправлення тексту з помилками; написання тексту з пропуском букв у місцях орфограм; класифікація слів відповідно до орфограм; вибір із тексту слів із заданою орфограмою; вставка пропущених букв у місця орфограм.

Заслугує на увагу думка дослідниці С. Гребьонкіної, яка зазначила, що орфографічна навичка як уміння корисна в тому разі, якщо вона розвинена на рівні чуття, якщо вона існує не просто у вигляді розгорнутого способу визначення орфограми. Діти, які знають орфограми, відтворюють правило роботи з ними, не завжди справді грамотні, часто вони припускаються досить великої кількості помилок. Так, педагоги у своїй практиці зустрічалися з дітьми,

які можуть правильно поставити наголос, виокремити корінь слова, навіть визначити слабку позицію голосного, назвати частину слова, у якій він перебуває, визначити потрібний спосіб перевірки та, нарешті, правильно написати букву, але все це не буде навичкою і пильністю, тому що на письмі ця дитина не керується цими знаннями та припускається помилок у відповідній орфограмі (Гребьонкіна, 2020).

На наш погляд, досягати ефективності дає змогу вправа на пошук орфограм у «чистому» тексті. У цьому випадку дитині пропонуються картки з завданнями для індивідуальної роботи, чим дотримується принцип індивідуалізації навчального процесу й одна з найважливіших його умов – вибір. Діти різні у своїх уподобаннях: одних приваблює сама форма матеріалу, інших зацікавлює зміст текстів, а третіх – полегшеність або завантаженість текстів, іноді – види завдань. Така робота з картками дає педагогу можливість розглядіти індивідуальні особливості та стилі дітей, персонально враховувати обсяг роботи, змогу цілеспрямовано відпрацьовувати конкретний матеріал, що потрібен певному учневі.

У такому разі треба ставити спеціальне завдання відбору текстів для карток. Принципи цього підбору такі:

– матеріал на підсвідомому рівні має сприяти засвоєнню орфограм. Тому можна наповнити його спорідненими словами, словами-антонімами або словами одного семантичного поля (наприклад, під час відпрацювання орфограми на правопис голосного в назвах птахів «горобці, ворони, сороки, солов'ї» використати текст про те, як ці птахи купували окуляри та тепер вони «в окулярах» – два «О» у корені слова);

– привабливість тексту за змістом: тексти гумористичного плану, цікаві історії про правопис, тематика для дітей даного віку (про тварин, космос тощо).

Різноманітність у виборі карток із завданнями дає змогу долучити до роботи якомога більшу кількість дітей із різним рівнем знань і способом реагування на навчальний матеріал.

Наступна педагогічна умова щодо формування орфографічної пильності у здобувачів початкової освіти – робота над навичками орфографічно грамотного письма, зі співвіднесенням звукових одиниць мови та графічних одиниць.

Так, Х. Козловська вбачає взаємозв'язок ефективних умов для підготовки здобувачів освіти до правопису з активною роботою над правилами та прийомами їхнього вивчення; О. Кочерга пов'язує обов'язковість умов формування грамотного письма з роботою із запобігання орфографічним помилкам; С. Луців – з використанням спеціальних «сигналів» як засобу поетапного та діяльнісного підходу в навчанні орфографічної пильності.

Загальновідомо, що теоретичні граматичні визначення («звук», «буква», «склад», «слово», «відмінювання» тощо) лежать в основі правил правопису та вимагають здійснення нових розумових операцій – аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, систематизації тощо. Засвоєння визначень є низкою взаємозалежних і взаємообумовлених дій, що пов'язані своїми формальними властивостями та лексичним значенням з емоційним сприйняттям та уявленнями, абстрактним змістом, фонетичною структурою та графічними формами.

Зазначимо, що початкові етапи цього процесу ґрунтуються на наочному розумінні (у таблицях, правилах, за допомогою знакового позначення фонем і словоформ), надалі роль наочності знижується.

У міру автоматизації уміння на перший план висуваються основні умови. Так, при переході до автоматизованого вміння правопису ненаголошених у корені здобувач початкової освіти перестає спиратися на знання таких понять, як «звук», «ударний голосний», «однокореневе слово». Він не відтворює вже точне формулювання орфограм, не обґрунтовує окремі особисті дії та інші процедури, його увага спрямована на зміст писемного мовлення. Способи, що застосовуються здобувачами освіти з метою написання, стають допоміжними (Луців, 2015).

У лінгвістиці визнано, що орфографія сьогодні ґрунтується на кількох принципах, науковці (Х.Карповець, З. Комарова, Л. Наконечна та ін.) виокремлюють фонематичний, морфологічний, традиційний принципи та принцип графіки. Своєю чергою, О. Ляшецька визначає фонетичний, морфологічний і «смысловий» принципи правопису. Вона вважає, що за «смыслового» написання саме засобами графіки передається безпосередньо логічний зміст мови та вказує на три шляхи формування орфографічної пильності:

1. Співвіднесення звукових одиниць мови та графічних одиниць, звуків і букв, що виступає як мовний аналіз і синтез. Особливо виокремлюють у цьому способі оволодіння орфографією роль утворення асоціацій. До передумов такого типу опанування орфограм належать правильна артикуляція, кінестетичний контроль, розвинений рівень мовного аналізу та синтезу.

2. Запам'ятовування «образу» слова, його графічного складу. Передбачає сформованість мнемічних процесів – значний рівень розвитку зорової пам'яті. Так, наприклад, запам'ятовування написання слів, що ґрунтується на традиційному принципі, пов'язане зі свідомим підключенням безлічі рецепторів і з необхідними розумовими процесами (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація).

3. Розв'язання орфографічних завдань, або застосування правил. Це складна розумова дія, тому заснована на певному алгоритмі, що складається з низки рівнів. Їхня кількість залежить від етапу навчання та особливостей правила, що вивчається. Передуює розв'язанню орфографічного завдання спостереження над мовними закономірностями (Ляшецька, 2021).

Зважаючи на вищесказане акцентуємо, що навички орфографічно грамотного письма формуються за досить високого рівня психічного розвитку школярів та їхньої мовленнєвої підготовленості. Цей процес пов'язаний із рівнем сформованості фонетичних, фонематичних, лексичних узагальнень, з умінням усвідомлено аналізувати й синтезувати мовні одиниці за семантичним принципом, із погляду мовного оформлення та порівняння їх із графічним зразком.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, для формування повноцінної та міцної орфографічної навички необхідною умовою є розвиток орфографічної пильності. Ця якість полягає в умінні виявляти, бачити, помічати орфограми та кваліфікувати їх на основі розпізнавальних ознак. З цією метою схарактеризовано педагогічні умови формування орфографічної пильності у здобувачів початкової освіти, а саме: засвоєння орфографічних правил; використання системи диференційованих вправ щодо розвитку «мовного чуття»; робота над навичками орфографічно грамотного письма, зі співвіднесенням звукових одиниць мови та графічних одиниць.

Підсумовуючи, наголосимо, що для формування орфографічної пильності у здобувачів початкової освіти необхідна постійна планомірна робота, а щоб досягти результатів у формуванні міцних навичок безпомилкового письма, варто

навчати дітей насамперед чути звуки, визначати їхню кількість у складах, потім у словах, навчати розрізняти голосні та приголосні, наголошені та ненаголошені.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Бартенева, Л. (2015). Формування передумов грамотного письма у старших дошкільників з порушенням мовленнєвого розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 4 (1), 6–13.

Берладин, О. (2014). Актуалізація підготовки майбутнього вчителя до навчання каліграфічного письма молодших школярів на уроках української та англійської мов. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки*, 14 (239), 142–146.

Білавич, Г., Савчин, М. (2017). Особливості використання ігор на уроках української мови та літературного читання в початковій школі. *Суспільні дослідження у 21 сторіччі: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. (Краматорськ, 25 березня, 2017 р.)*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». 165–167.

Герич, Х. (2014). Збагачення лексичного запасу молодших школярів на уроках української мови засобами дидактичних ігор. *Зб. наук. праць Львівського національного університету імені Івана Франка*, (12), 20–22.

Глухенька, О. (2014). Формування культури писемного мовлення майбутнього вчителя початкових класів. *Студентський вісник ТДПУ ім. В. Гнатюка*. Тернопіль, (3), 19–27.

Гнедко, Н. (2014). Дидактичні основи використання засобів віртуальної наочності на уроках української мови та літератури. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*, (8), 115–120.

Гребьонкіна, С. (2020). Теоретичні засади розвивального матеріалу на уроках української мови та читання. *Інновації у роботі вчителя початкових класів: виклики і реалії НУШ: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 14 квітня 2020 р.)*. Львів: Центр прогресивної освіти «Генезум», 104–106.

Закон України «Про освіту» від 16.07.2019 № 10-р/2019. (зі змінами від 02.11.2021 р. № 1838-IX). URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>

Луців, С. (2015). Мультимедійні засоби навчання як чинник розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів на уроках української мови. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. Миколаїв, (4), 107–110.

Ляшецька, О. (2021). Теоретико-практичні основи формування комунікативної компетентності учнів початкових класів засобами ситуаційних завдань на уроках української мови. *Нова українська школа в дії: актуальні проблеми методик навчання та стратегії розвитку: матер. Всеукр. студ. наук.-практ. конф. (Рівне, 12 травня 2021 р.)*. Рівне: РДГУ, 22–26.

Чупріна, О. (2018). Методи розвитку зв'язного мовлення на уроках української мови в початковій школі. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*, 2 (8), 170–173.

REFERENCES

Bartienieva, L. (2015). Formuvannia peredumov hramotnoho pysma u starshykh doshkilnykiv z porushenniam movlennievoho rozvytku [Formation of Prerequisites for Competent Writing in Senior Preschoolers with Impaired Speech

Development]. *Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shliakhy rozbudovy*, 4 (1), 6–13 [in Ukrainian].

Berladyn, O. (2014). Aktualizatsiia pidhotovky maibutnoho vchytelia do navchannia kaligrafichnoho pysma molodshykh shkoliariv na urokakh ukrainskoi ta anhliiskoi mov [Updating Future Teacher Training for Teaching Calligraphic Writing to Younger Schoolchildren in Ukrainian and English Language Classes]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu im. Lesi Ukrainky. Serii: Pedahohichni nauky*, 14 (239), 142–146 [in Ukrainian].

Bilavych, H., & Cavchyn, M. (2017). Osoblyvosti vykorystannia ihor na urokakh ukrainskoi movy ta literaturnoho chytannia v pochatkovii shkoli [Peculiarities of the Use of Games at the Lessons of the Ukrainian Language and Literary Reading in Primary School]. *Suspilni doslidzhennia u 21 storichchi: mater. IV mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kramatorsk, 25 bereznia, 2017 r.)*, 165–167. Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD» [in Ukrainian].

Herych, Kh. (2014). Zbahachennia leksychnoho zapasu molodshykh shkoliariv na urokakh ukrainskoi movy zasobamy dydaktychnykh ihor [Enrichment of the Vocabulary of Younger Schoolchildren at Ukrainian Language Lessons by Means of Didactic Games]. *Zb. nauk. prats Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka*, (12), 20–22 [in Ukrainian].

Hlukhenka, O. (2014). Formuvannia kultury pysemnoho movlennia maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv [Formation of the Culture of Written Speech of the Future Primary School Teacher]. *Studentskyi visnyk TDPU im. V. Hnatiuka. Ternopil*, (3), 19–27 [in Ukrainian].

Hnedko, N. (2014). Dydaktychni osnovy vykorystannia zasobiv virtualnoi naochnosti na urokakh ukrainskoi movy ta literatury [Didactic Basics of Using Virtual Visualization Tools at Ukrainian Language and Literature Lessons]. *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity*, (8), 115–120 [in Ukrainian].

Hrebonkina, S. (2020). Teoretychni zasady rozvyvalnoho materialu na urokakh ukrainskoi movy ta chytannia [Theoretical Foundations of Developing Material at Ukrainian Language and Reading Lessons]. *Innovatsii u roboti vchytelia pochatkovykh klasiv: vyklyky i realii NUSh: mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Lviv, 14 kvitnia 2020 r.)*, 104–106. Lviv: Tsentr prohresyvnoi osvity «Henezum» [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 16.07.2019 № 10-r/2019. (zi zminamy vid 02.11.2021 r. № 1838-IX) [Law of Ukraine “On Education” dated July 16, 2019 No. 10-r/2019 (as amended from 02.11.2021 No. 1838-IX)]. URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/> [in Ukrainian].

Lutsiv, S. (2015). Multymediini zasoby navchannia yak chynnyk rozvytku piznavalnykh interesiv molodshykh shkoliariv na urokakh ukrainskoi movy [Multimedia Learning Tools as a Factor in the Development of Cognitive Interests of Younger Schoolchildren at Ukrainian Language Lessons]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Serii: Pedahohichni nauky. Mykolaiv*, (4), 107–110 [in Ukrainian].

Liashetska, O. (2021). Teoretyko-praktychni osnovy formuvannia komunikativnoi kompetentnosti uchniv pochatkovykh klasiv zasobamy sytuatsiinykh zavdan na urokakh ukrainskoi movy [Theoretical and Practical Foundations of the Formation of Communicative Competence of Primary School Pupils by Means of

Situational Tasks at Ukrainian Language Lessons]. *Nova ukrainska shkola v dii: aktualni problemy metodyk navchannia ta stratehii rozvytku: mater. Vseukr. stud. nauk.-prakt. konf. (Rivne, 12 travnia 2021 r.)*, 22–26. Rivne: RDHU [in Ukrainian].

Chuprina, O. (2018). *Metody rozvytku zviaznoho movlennia na urokakh ukrainskoi movy v pochatkovii shkoli [Methods of Developing Coherent Speech at Ukrainian Language Lessons in Primary School]. Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Pedagogika ta psykholohiia*, 2 (8), 170–173 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті наголошено, що одним із найскладніших, найбільш значущих і надзвичайно важливих завдань закладу загальної середньої освіти залишається опанування учнівською молоддю писемним мовленням, зокрема орфографічною пильністю, орфографічними нормами письма, тому що грамотне письмо є показником їхньої мовної культури та освіченості. Зазначено, що сформована та розвинена орфографічна пильність – здатність знаходити в словах, призначених для запису, орфограми, а також визначати їхні типи, а її відсутність або недостатня сформованість є однією з головних причин помилок в орфографії, яких припускаються школярі. Зауважено, що для розвитку орфографічної пильності потрібно виробити в учнів загальнолінгвістичні вміння (визначати наголошені-ненаголошені склади, розрізняти глухі та дзвінкі приголосні, розбирати слова за будовою, розрізняти частини мови, члени речення тощо), навички зіставляти факти літературної та деформованої мови; сформулювати знання характерних ознак орфограм тощо. Звернуто увагу, що ґрунтовне вивчення наукового доробку вітчизняних науковців і попередні результати проведеного дослідження дозволили висунути припущення, що ефективність формування орфографічної пильності у здобувачів початкової освіти буде досягнута за таких педагогічних умов: засвоєння дітьми правил орфографії, використання диференційованих вправ щодо розвитку «мовного чуття», робота над навичками орфографічно грамотного письма, зі співвіднесенням звукових одиниць мови та графічних одиниць. Констатовано, що для формування орфографічної пильності у здобувачів початкової освіти необхідна постійна планомірна робота, а щоб досягти результатів у формуванні міцних навичок безпомилкового письма, варто навчати дітей насамперед чути звуки, визначати їхню кількість у складах, потім у словах, навчати розрізняти голосні та приголосні, наголошені та ненаголошені.

Ключові слова: заклад загальної середньої освіти, здобувачі початкової освіти, орфографічна пильність, педагогічні умови, правила орфографії, диференційовані вправи, звукові одиниці мови та графічні одиниці.